

De financiering van de Europese begroting : wie betaalt ?

2019/8

17 | 06 | 2019

 MENSEN

 WELVAART

 BESCHERMING

INLEIDING

Sinds het ontstaan van de E.G.K.S. (Europese Gemeenschappen voor Kolen en Staal) in 1951 zijn er mechanismen uitgewerkt tussen de lidstaten om de desbetreffende gemeenschappelijke begroting te financieren. Zowat 70 jaren later zijn er al wat studies gepubliceerd over het thema van de financiering van de EEG (Europese Economische Gemeenschap) en later de Europese Unie .

Het financieringssysteem is erg lang gebaseerd geweest op nationale bijdragen van de lidstaten.

In 1970 beslissen de zes toenmalige lidstaten om het stelsel van de eigen middelen in te voeren (21 april 1970). Dit is heden ten dage nog steeds de basis van de financiering van de EU (Europese Unie) begroting¹.

Deze studie gaat nader in op de werking van dit besluit met betrekking tot de Europese “Eigen Middelen”. Daarnaast wordt er ook aangetoond welke landen en burgers hoofdzakelijk moeten betalen voor deze EU begroting. De berekeningen in dit werkstuk zijn gebaseerd op de laatst goedgekeurde EU begroting, namelijk die van het jaar 2019² en is zodoende een ‘update’ van de vorige Itinera-studie uit 2012³.

1 Publicatieblad van de EU ‘L’ nr. 94 van 28 april 1970 en geratificeerd door de Belgische wet van 23 december 1970 (Belgisch Staatsblad van 29 januari 1971).

2 Definitieve aanvaarding van de EU begroting 2019 nr. 2019/333, Publicatieblad van de EU , editie “L” nr. 67 van 7 maart 2019.

3 H. MATTHIJS & I. VAN DE CLOOT, De financiering van de Europese begroting onder druk., Itinera institute analyse nr. 2012/23, November 2012.

PROF. DR. HERMAN MATTHIJS
(Visiting Fellow Itinera, UGent)
Ivan Van de Cloot
(Chief Economist Itinera)

1. DE FINANCIERING

Het verdrag betreffende de werking van de EU bepaalt in art. 311 (VWEU) dat het systeem van de eigen middelen ter financiering van de algemene begroting van de Europese Unie het voorwerp moet zijn van een Raadsbesluit. Bovendien moet dit genomen worden met unanimitieit binnen de Raad of met andere woorden: elke lidstaat moet akkoord zijn en heeft 'de facto' een veto recht. De basis van het nieuwe besluit werd gelegd tijdens de Europese Raad te Brussel 7 en 8 februari 2013.⁴ Daarin wordt nog eens gezegd dat het stelsel der eigen middelen de nodige zekerheid moet bieden aan de EU begroting om een geordende ontwikkeling van het beleid te financieren. Het nieuwe eigen middelenbesluit moet ook gerelateerd worden met het meerjarig financieel kader van de Unie.⁵ Daarin worden de uitgaven vastgelegd voor een periode van zeven jaren, namelijk: 2014-2020. (art. 312 VWEU)

Het huidige besluit betreffende de eigen middelen dateert uit 2014.⁶

1.1. De douanerechten

De douanerechten worden aan de buitengrenzen geheven op de invoer. Het gemeenschappelijk douanetarief werd vastgesteld in 1968. De douanerechten waren in het Verdrag van Rome vermeld als eerste middelbron voor de financiering van de uitgaven de Europese Economische Gemeenschap. Sedert 1988 zijn de douanerechten van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal eraan toegevoegd. De diensten douane van de lidstaten innen deze gelden en 25 procent van de opbrengsten blijven in de nationale begroting als inningskosten.

De landbouwheffingen werden ingesteld in 1962 en bij het besluit van 21 april 1970 overgedragen aan de Gemeenschap. Het ging aanvankelijk om belastingen die varieerden volgens de wereldprijs en de prijs op de Europese markt. Sinds de omzetting van de multilaterale handelsakkoorden (Uruguayronde, april 1994) in het Gemeenschapsrecht is er geen onderscheid meer tussen de landbouwrechten en de douanerechten. De landbouwrechten zijn eenvoudigweg invoerrechten die worden geheven op de uit de derde landen ingevoerde landbouwproducten.

In dit besluit uit 2014 wordt het inningspercentage verminderd van 25 procent naar 20% van de opbrengst der douanerechten. Dit percentage was 10 % tot en met het eigen middelen besluit van 1994.

4 Europese Raad, nr. EUCO 378/13 van 8 februari 2013.

5 Verordening nr. 1311/2013 van de Raad van 2 december 2013, Publicatieblad – editie 'L' nr. L 347 van 20 december 2013, blz.884 e.v.

6 Besluit van de Raad nr. 335/2014 van 26 Mei 2014 betreffende het stelsel der eigen middelen, Publicatieblad (L. 168) van 7 juni 2014, blz. 105 e.v. Dit besluit werd door de kamer van Volksvertegenwoordigers aangenomen op 12 november 2015: Wet van 14 december 2015 houdende instemming met het bedoelde Raadsbesluit. (Belgisch Staatsblad van 12 februari 2016).

De heffingen en bijdragen op suiker treffen de suikerproducerende ondernemingen, die een productieheffing moeten betalen om de uitgaven tot ondersteuning van de markt te dekken en een opslagbijdrage om de regelmatige afzet te verzekeren. In tegenstelling tot de douanerechten gaat het hier om heffingen met een intracommunautair karakter. Geleidelijk aan werden deze suikerheffingen afgebouwd en het systeem van suiker quota is afgeschaft vanaf 1 oktober 2017. Tezamen met de douanerechten vormden deze suikerheffingen de zogenaamde : 'Traditionele Eigen Middelen'(TEM). De EU begroting 2018 was de eerste zonder de suikerheffingen. Onder de 'TEM' verstaat men op heden enkel de douanerechten.

1.2. De B.T.W.

De "Belasting op de Toegevoegde Waarde" (BTW) werd gecreëerd bij het besluit van 21 april 1970. De traditionele eigen middelen volstonden niet meer om de communautaire begroting te financieren. De harmonisatie van deze complexe middelensort vergde veel tijd, zodat zij eerst in 1980 voor de eerste maal werd geïnd. Deze BTW middelen worden elk jaar berekend door de toepassing van een door alle lidstaten geldend uniform percentage op de afgetopte geharmoniseerde B.T.W. grondslag en dit volgens de vigerende EU regels. De geharmoniseerde B.T.W. grondslag wordt berekend door het totaal van de door de lidstaten in het betrokken begrotingsjaar geïnde netto B.T.W. ontvangsten (d.i. de som van de bruto B.T.W. ontvangsten na aftrek van de teruggaven) te delen door het gewogen B.T.W. tarief.

De geharmoniseerde BTW grondslag wordt sinds het eigen middelen besluit van 1988 afgetopt (toen: 55 % en nu 50 %). Op deze afgetopte B.T.W. grondslag wordt een uniform percentage toegepast. De BTW middelen zijn het resultaat van de toepassing van een bepaald percentage op een uniform vastgestelde grondslag. Het maximale afroepingspercentage van de B.T.W. grondslag is in het nieuwe besluit van 2014 vastgelegd op 0,3 % mits uitzonderingen voor enige landen.

In de praktijk berekent men dit als volgt. Bijvoorbeeld, voor België (begroting 2019) wordt dat 1% BTW opbrengst geraamd op 1,8 miljard euro en 1% BNI (Bruto Nationaal Inkomen) op 4,6 miljard euro. De bedoelde aftopping van 50% wordt toegepast op het BNI, waardoor dit 2,3 miljard euro geeft. Daardoor ligt de 50% BNI aftopping nog altijd boven de 1% BTW opbrengst. Daardoor wil men landen beschermen met een hogere 1% BTW opbrengst tegenover hun BNI. In 2019 is dit het geval voor vier landen: Cyprus, Kroatië, Luxemburg en Malta. Hier wordt de BTW afdracht dan berekend op de afgetopte 50% BNI. Bijvoorbeeld, voor Luxemburg is 1% BTW (2019) goed voor 289 miljoen euro en 50% BNI bedraagt 205,6 miljoen euro. In dit geval wordt dit laatste bedrag verder gebruikt om de BTW afdracht aan de algemene begroting van de EU te berekenen.

Het eigen middelen besluit legt het afdrachtpercentage BTW vast op 0,3 %. Voor België is dat 0,30% op 1,9 miljard of 596,8 miljoen euro.

Het bedoelde eigen middelen besluit bepaalt wel dat diverse lidstaten een lager percentage moeten afdragen voor de periode 2014-2020. In concreto gaat het om 0,15% voor Duitsland, Nederland en Zweden. In het besluit voor de periode 2007-2013 waren die verminderingen geldig voor Oostenrijk (0,225 %), de Bondsrepubliek Duitsland (0,15 %) en Nederland alsook Zweden (0,10 %).

Oostenrijk is zijn korting kwijt en Nederland alsook Zweden moeten 0,05% wat inleveren.

In concreto krijgt Nederland een reductie van 488 miljoen in 2019, voor Zweden is dat 310 miljoen en de Bondsrepubliek mag 2.180 miljoen houden.

1.3. B.N.I.

Het “Bruto nationaal inkomen” (BNI) werd in 1988 als vierde middelenbron ingevoerd, toen gebaseerd op het bruto nationaal product (BNP). Deze middelen kwamen in de plaats van de toen hogere BTW-middelen om de begroting in evenwicht te brengen. Artikel 310, lid een, derde alinea, VWEU bepaalt dat de EU algemene begroting in evenwicht dient te zijn. Er kan dus geen sprake zijn van tekorten of deze op te vullen met leningen. Het eigen middelen besluit van 2000 breidt de toepassing van het “Europese Stelsel van Economische Rekeningen” van 1995 (ESR 95) uit tot het domein van de EU-begroting. In ESR 95 werd het begrip bruto nationaal product (BNP) vervangen door het begrip bruto nationaal inkomen (BNI). In het nieuwe besluit is BNP dus door BNI vervangen voor de bepaling van de eigen middelen, om niet te raken aan het bedrag van de financiële middelen die ter beschikking van de Gemeenschappen worden gesteld is het plafond voor de eigen middelen als percentage van het BNI van de EU aangepast.

Ingevolge het eigen middelen besluit berekent men de waarde van 1 % van het BNI van alle lidstaten (bv. in 2019 is dat begroot op 164,4 miljard euro). Het BNI afroepingspercentage is afhankelijk van hoeveel eigen middelen er nodig zijn ter financiering van de begroting en dus om het verdragsrechtelijke vastgelegde begrotingsevenwicht te bereiken. Het uniforme percentage van de aanvullende grondslag ten aanzien van het BNI schommelt van jaar tot jaar. Voor het jaar 2019 is dit bepaald op 0,6511857% van het BNI of 107 miljard in totaal. België heeft een BNI aan 1% van 4.679 miljoen euro en dit uniform percentage van 0,65% leidt tot 3.047 miljoen euro af te dragen aan de EU begroting. (bv. : voor 2012 was er een uniform percentage van 0,71 %).

Hierop krijgen drie landen een jaarlijkse stijgende vermindering , namelijk: Denemarken (143 miljoen euro), Nederland (768 miljoen) en Zweden (204 miljoen). In 2014 bedroegen deze verminderingen nog maar 130 miljoen voor Denemarken, 695 miljoen voor Nederland en 185 miljoen voor Zweden.

In het vroegere systeem bestond die vermindering alleen voor Nederland. en Zweden .

Dat verschil wordt gedragen door de andere lidstaten. Inderdaad, de optelsom van deze drie

verminderingen bedraagt voor 2019 reeds 1.116 miljoen euro. Dit bedrag wordt dan verdeeld over alle 28 lidstaten op basis van hun BNI aandeel van de totale Unie.

In de begroting 2019 zijn daarvoor o.a. de volgende percentages vastgelegd voor de dertien lidstaten met het hoogste BNI: (EU begroting 2019, blz. 18)

België	2,85 %
Denemarken	1,92 %
Duitsland	21,88 % (nº 1)
Finland	1,48 % (nº 13)
Frankrijk	15,12 %
Ierland	1,63 %
Italië	11,10 %
Nederland	4,88 %
Oostenrijk	2,44 %
Polen	3,06 %
Spanje	7,65 %
Verenigd Koninkrijk.	14,71 %
Zweden	2,92 %

België heeft het negende grootste BNI binnen de Europese Unie. Met iets meer dan 11 miljoen inwoners scoren we slechter dan Zweden met quasi 10 miljoen inwoners. Dat heeft te maken met de veel grotere tewerkstellingsgraad in dit Scandinavisch land alsook de uitgebreidere industriële basis van dit land. Maar Polen met quasi 40 miljoen inwoners staat maar nipt boven het Belgisch aandeel.

Dat Belgisch aandeel van 2,85% betekent een meerkost van 31,7 miljoen voor 2019. De grootste kost is dat voor de Bondsrepubliek met 244 miljoen euro en de kleinste voor Malta met 821 duizend euro. Ten aanzien van de drie landen met een vermindering wordt dat aandeel afgetrokken van hun korting. Voor Nederland geeft dat 768 miljoen minus 54 miljoen (4,88% aandeel) geeft een effectieve korting op het BNI van 7141 miljoen euro. Voor Zweden wordt dat voor 2019 dan 171 miljoen in plaats van het primaire getal van 204 miljoen en Denemarken zakt naar 122 miljoen euro BNI vermindering.

1.4. Andere ontvangsten

De begroting wordt ook gefinancierd door de belastingen en afhoudingen op de lonen van het EU personeel, bankrente, bijdragen van derde landen aan bepaalde communautaire programma's (bijvoorbeeld op het gebied van het onderzoek), terugbetalingen van niet-gebruikte communautaire

steun, achterstandsrente en het saldo van het vorige begrotingsjaar. Voor 2019 worden de eigen middelen begroot op 146,3 miljard euro en bedragen deze andere rest ontvangsten zowat 1,9 miljard euro. Zodoende is er een totale begroting van 148,2 miljard euro zijn deze 'andere ontvangsten' goed voor 1,3% van de totale middelen.

1.5. De Britse compensatie

Het vraagstuk aangaande de "juste retour" is gerelateerd met de discussie over de nettobetalers. In het nieuwe eigen middelen besluit van 2007 wordt het correctiemechanisme ten voordele van het Verenigd Koninkrijk gehandhaafd, doch geleidelijk wordt het afgebouwd vanaf 2011. In het nieuwe stelsel van 2014 blijft het verder overeind.

De Britse correcties bedragen voor 2019 ruim 5 miljard euro. Dit bedrag moet het Verenigd Koninkrijk minder betalen op de BTW en BNI afdracht aan de Europese begroting. Het bedrag wordt gecompenseerd door de andere lidstaten doch met verminderingen voor Duitsland, Oostenrijk, Nederland en Zweden.

Die compensatie wordt berekend als volgt:

- men berekent het aandeel van elke lidstaat in de BNI grondslag (vb. België: 2,85 %, Duitsland: 21,88 %, Nederland: 4,88 %, Verenigd Koninkrijk: 14,71 %);
- dan berekent men het aandeel zonder het Verenigd Koninkrijk (dat op nul valt) (vb. België wordt 3,34 % en Nederland: 5,72 %);
- het aandeel van Nederland, Oostenrijk, Duitsland en Zweden wordt met 75 % verminderd., omdat deze vier landen maar ¼ moeten bijdragen aan deze Britse 'rebate' ! Zodoende wordt dat voor hen:
 - Duitsland: 25,65% naar 6,41 %
 - Nederland: 5,72 % naar 1,43 %
 - Oostenrijk: 2,87 % naar 0,72 %
 - Zweden: 3,43 % naar 0,86 %
- die minder betalingen van deze vier worden bijgepast door alle andere lidstaten behalve het Verenigd Koninkrijk. Zodoende verhoogt het Belgisch deel naar 4,85% van de Britse 'rebate'. Uiteindelijk wordt de Britse 'rebate' (5 miljard euro) gedragen in volgorde van belangrijkheid:
 - Frankrijk (25,76 %) of 1,3 miljard euro
 - Italië (18,91 %)
 - Spanje (13,04 %)
 - Duitsland (6,41 %)
 - België (4,85 %) of 243,5 miljoen euro.
 - enz.

Bij een eventueel vertrek van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie valt dit stelsel wel weg. Alleen stelt zich de vraag hoe men de Britse bijdragen gaat compenseren in de EU begroting, namelijk: besparen op de uitgaven of andere landen meer laten betalen ?

2. VERGELIJKING

Als men over de jaren heen het procentueel aandeel berekent van de diverse middelen in de Europese begroting, dan constateert men een enorme verschuiving.

	TEM ¹	BTW	BNP/BNI	andere
1988	28,5 %	57,2	10,6	3,7
1995	19,3 %	52,2	18,9	9,6
2000	15,3 %	38,1	42,3	4,3
2006	13,9 %	16	64,2	5,9
2012	14,95 %	11,23	72,6	1,22
2019	14,5 %	11,9 %	72,3 %	1,3 %

1. TEM: Traditionele Eigen Middelen (zijnde de oude suikerheffingen en nu enkel de douane- en landbouwheffingen).

Het stelsel van de eigen middelen is terug beland in een systeem van hoofdzakelijk nationale bijdragen, zoals dat bestond voor het verdrag van Luxemburg van 1970!

Vooraf de BTW inbreng is sterk afgenomen. Dat heeft te maken met het lage afdrachtspercentage (0,300%), wat in de jaren tachtig onder Kanselier Kohl en President Mitterrand nog 1,4 % bedroeg. Daarbij komen nog de verminderingen hierop voor Duitsland, Nederland, Oostenrijk en Zweden.

De "Traditionele Eigen Middelen" hebben ook de helft van hun aandeel in de begroting verloren. Dit heeft grotendeels te maken met het optrekken van de inningskosten van 10 % naar 20 % alsook de liberalisering van de wereldhandel.

Indien men de begroting 2019 neemt dan zijn de tien belangrijkste betalende landen:

* TEM (21,4 miljard euro) dus de douanerechten

1. Duitsland (4,3 miljard)
2. VK (3,2 miljard)
3. Nederland (2,6 miljard)
4. België (2,2 miljard)
5. Italië (1,9 miljard)
6. Frankrijk (1,6 miljard)
7. Spanje (1,6 miljard)

8. Polen (718 miljoen)
9. Zweden (545 miljoen)
10. Denemarken (360 miljoen)

Het hoge aandeel van België alsook Nederland in deze TEM is te wijten aan de invoer van buiten de Unie via de Belgische/Nederlandse zee- en luchthavens. Tel deze twee landen op en de Benelux landen zijn de belangrijkste betaler van de douanerechten!

* BTW (17,7 miljard euro) en BNI (107,1 miljard) en de talrijke correcties

1. Duitsland (26,1 miljard euro)
2. Frankrijk (20,9 miljard)
3. Italië (15 miljard)
4. VK (14,2 miljard)
5. Spanje (10,5 miljard)
6. Nederland (5 miljard)
7. Polen (4,2 miljard)
8. België (3,9 miljard)
9. Zweden (3,3 miljard)
10. Oostenrijk (3,2 miljard)

Ondanks de verminderingen voor Duitsland (Britse rebate en BTW) blijft dit land de belangrijkste betaler aan de BTW afdrachten de BNI heffing. Ook andere landen met verminderingen : Nederland (rebate, BTW en BNI), Zweden (rebate, BTW en BNI) en Oostenrijk (rebate) blijven top tien betalers voor deze twee bronnen van ontvangsten.

3. DE KOST PER LIDSTAAT

Op basis van de algemene begroting van de Europese Unie heeft dit artikel het totale aandeel van elke lidstaat berekend ten aanzien van de financiering van de algemene begroting van de Europese Unie voor de jaren 2002⁷ – 2006⁸ – 2010⁹ en 2019¹⁰. In het jaar 2002 gaat het om nog 15 lidstaten. Het jaar 2006 is een begroting met 25 lidstaten (uitbreiding met tien uit 2004) en de begroting 2010

7 Vastlegging van de algemene begroting 2002 door het Europees Parlement (nr. 2002/50/EG, EGKS, Euratom) van 13 december 2001 in het Publikatieblad (L 29) van 31 januari 2002.

8 Vastlegging van de algemene begroting 2006 door het Europees Parlement (nr. 2006/179/EG, Euratom) van 15 december 2005 in het Publikatieblad (L 78) van 15 maart 2006.

9 Vastlegging van de algemene begroting 2010 door het Europees Parlement (nr. 2010/117/EU, Euratom) van 17 december 2009 in het Publikatieblad (L 64) van 12 maart 2010.

10 Vastlegging van de algemene begroting 2019, zie voetnoot drie van deze studie.

omvat 27 lidstaten (uitbreiding met Roemenië en Bulgarije uit 2007). Kroatië trad pas toe in 2013 tot de Europese Unie en dit als 28ste lidstaat. Daardoor komt dit land pas voor de eerste maal voor in deze berekeningen.

In concreto gaat het dus om het aandeel van elk land in de totale som van de eigen middelen: douanerechten, BTW en de BNI heffing met inbegrip van alle reeds besproken kortingen. Voorafgaand aan de procentuele verdeling, over de jaren heen, geeft deze studie een overzicht van de tien belangrijkste nominale betalers aan het stelsel der eigen middelen voor het begrotingsjaar 2019.

Op een totaal van 146,3 miljard euro aan eigen middelen geeft dit:

- Duitsland : 30,4 miljard euro
- Frankrijk: 22,5
- VK: 17,4
- Italië: 17
- Spanje: 12,1
- Nederland: 7,7
- België: 6,1
- Polen: 4,9
- Zweden: 3,8
- Oostenrijk: 3,4

Uit deze lijst merkt men onmiddellijk dat de top tien van betalers voor 9/10 afkomstig zijn uit de groep van de toegetroeden leden van de vorige eeuw. Alleen Polen komt in de top tien voor.

TABEL: I Betalers in rangorde belangrijkheid (procentueel)

	2002	2006	2010	2019
Duitsland	24,44 % (1)	20,56 % (1)	19,53 % (1)	20,84 % (1)
Frankrijk	16,72 %	16,43 % (2)	16,73 % (2)	15,44 % (2)
Verenigd Koninkrijk	14,27 %	12,38 % (4)	10,87 % (4)	11,95 % (3)
Italië	13,03 %	13,69 % (3)	13,34 % (3)	11,63 % (4)
Spanje	7,73 %	8,93 % (5)	9,33 % (5)	8,32 % (5)
Nederland	6,48 %	5,20 % (6)	5,03 % (6)	5,26 % (6)
België	3,97 %	4,01 % (7)	4,02 % (7)	4,20 % (7)
Zweden	2,73 %	2,72 % (8)	2,28 % (9)	2,64 % (9)
Oostenrijk	2,47 %	2,15 % (11)	2,19 % (10)	2,35 % (10)
Denemarken	1,97 %	2,09 % (12)	2,17 % (11)	1,92 % (11)
Griekenland	1,63 %	2,20 % (10)	2,15 % (12)	1,19 % (17)
Portugal	1,46 %	1,36 % (15)	1,37 % (14)	1,31 % (14)
Finland	1,45 %	1,48 % (13)	1,58 % (13)	1,49 % (13)
Ierland	1,40 %	1,38 % (14)	1,25 % (15)	1,69 % (12)
Luxemburg	0,25 %	0,24 % (20)	0,25 % (22)	0,26 % (24)
Polen	-	2,34 % (9)	2,64 % (8)	3,37 % (8)
Tsjechië	-	1,02 % (16)	1,23 % (16)	1,38 % (16)
Slovakije	-	0,38 % (18)	0,66 % (19)	0,59 % (19)
Hongarije	-	0,91 % (17)	0,76 % (18)	0,88 % (18)
Slovenië	-	0,29 % (19)	0,36 % (20)	0,32 % (22)
Litouwen	-	0,22 % (21)	0,25 % (23)	0,31 % (23)
Letland	-	0,13 % (23)	0,15 % (25)	0,20 % (25)
Estland	-	0,10 % (24)	0,13 % (26)	0,17 % (26)
Cyprus	-	0,16 % (22)	0,18 % (24)	0,14 % (27)
Malta	-	0,05 % (25)	0,06 % (27)	0,07 % (28)
Roemenië	-	-	1,15 % (17)	1,31 % (14)
Bulgarije	-	-	0,34 % (21)	0,38 % (20)
Kroatië				0,34 % (21)

Voorafgaand aan de analyse moet er gewezen worden op andere toenmalige besluiten tot betrekking tot de eigen middelen.

Het besluit van 1994¹¹ is pas in werking getreden met ingang van de EU begroting van 1997 tot en met 2002¹². Dit besluit kende ook het systeem van de TOR, doch nog met een inningskost ten voordele van de lidstaten van tien procent.

Ten aanzien van de Britse “rebate” hadden diverse landen een mindering, namelijk: Duitsland, Griekenland, Spanje, Frankrijk, Ierland, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk en Portugal. In feite werd de meerkost voor het Verenigd Koninkrijk grotendeels betaald door vijf landen: België, Denemarken, Italië, Finland en Zweden.

Vanaf de EU begroting 2003 geldt in de Unie van de 15 lidstaten de berekening van de financiering op basis van het besluit van 2000¹³. Dit besluit kende een “juste retour” van de Britten (4,4 miljard euro in 2002). In het stelsel der eigen middelen van 2000 geldt een inningskost ten voordele van de lidstaten met betrekking tot de traditionele middelen van 25 %. Het aftoppingspercentage van de BTW blijft 50 %. Ten aanzien van de Britse correctie moeten vier landen (Duitsland, Nederland, Oostenrijk en Zweden) maar voor ¼ bijdragen in hun normaliter aandeel. Daardoor worden enkel nog vier nettobetalers aan de Unie beloond¹⁴.

Hierna volgt een analyse van de 2019 cijfers in de voorgaande tabel. Vooreerst moet erop gewezen worden dat de percentages in het aandeel van de EU financiering ook verandert door het toenemend aantal leden. Deze tabel met als basis de eigen middelen indiceert ook de economische-financiële-budgettaire positie van een lidstaat.

Duitsland is steeds de grootste betaler geweest. Dat aandeel neemt af door de uitbreidingen van 2004 en 2007 alsook door de correcties ten voordele van de Bondsrepubliek. Maar op heden staat dat Duits aandeel opnieuw boven de 20%!

Frankrijk heeft een zeer gelijkwaardig aandeel in de financiering van de EU begroting, dat wel lichtjes daalt en er is een duidelijk verschil in aandeel tussen de nummer één en twee in deze lijst.

De uitbreidingen en de correcties ten voordele van Duitsland hebben het verschil tussen de beide landen wel doen afnemen (2002: 7,72 %, 2010: 2,80 %). Maar in de begroting is er opnieuw een kloof van liefst 5,3% ! Dat wijst ook op het groeiende verschil in de economische waarde tussen beide landen.

11 Besluit nr. 728 van de Raad van 31 oktober 1994 betreffende het stelsel der eigen middelen (Publikatieblad, L nr. 293 van 12 november 1994).

12 B. KERREMANS en H. MATTHIJS, De Europese begroting, (eerste editie), Intersentia, 1997, 57.

13 Besluit 2000/597 van de Raad van 29 september 2000 in het Publikatieblad (L 253) van 7 oktober 2000. De Belgische wet van 4 februari 2002 nam dit besluit aan (Belgisch Staatsblad van 2 augustus 2002).

14 B. KERREMANS en H. MATTHIJS, De begroting en de openbare financiën van de Europese Unie, Intersentia, 2004, 48.

Het Britse aandeel blijft de derde betaler en dit ondanks de correctie met de 'rebate'. Het toenemend percentage in dit decennium, wijst ook op de sterkere economische positie van dit eiland. Tevens heeft de gedeeltelijke afbouw van deze 'rebate' ook het percentage doen stijgen.

Daarentegen zakken Italië en Spanje verder weg en dat is een gevolg van hun talrijke economisch-financiële problemen.

Het tweede land uit dit schiereiland is Portugal en het aandeel hiervan in de EU begroting is steeds gezakt en dat geldt ook voor het andere zuidelijke lid: Griekenland. In beide gevallen heeft dat te maken met de zwakke economie van beide oudere leden.

De Benelux landen geven een verschillend beeld. Zo is het aandeel van het Groothertogdom steeds gelijk gebleven en dit ondanks de uitbreidingen.

Het Belgisch aandeel is steeds gestegen en dit omwille van de douanerechten en de afwezigheid van correcties.

Nederland zag eerst zijn aandeel dan weeral permanent zakken door de vermindering en correcties, maar het percentage stijgt terug in dit decennium. Hier moet dan gewezen worden op de sterke economische- en budgettaire prestaties van dit land.

De zes oorspronkelijke lidstaten betaalden in 2002 (64,89 %), in 2006 (60,13 %), in 2010 (58,90 %) en in 2019 (57,63 %). Het gezamenlijk aandeel van de Benelux landen (9,7%) gaat over dat van Spanje.

De uitbreiding van 1973 (Ierland, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk) is goed voor 15,56 % in 2019 . De eerste negen leden zijn , anno 2019, goed voor 73,18% van de EU financiering der eigen middelen.

De Griekse toetreding van 1981 is budgettair nooit een hoogvlieger geweest. Trouwens het Helleense aandeel is steeds gedaald.

Ook de Iberische toetreding van 1986 is in oorsprong gestegen van 9,19 % (2002) tot 10,7 % (2010) om op heden te zakken tot 9,6%.

De rijkere toetreding van 1995 (Finland, Oostenrijk en Zweden) hebben een vrij constant aandeel rond de 6,5 %.

Deze vijftien West- en Zuid-Europese landen van de vorige eeuw betalen vandaag 90,48% van de eigen middelen. Daarmede is het duidelijk dat de toetreding van de al de 13 nieuwe leden van deze eeuw maar goed is voor minder dan 10% van de eigen middelen.

4. DE KOST PER HOOFD

De totale bijdragen per hoofd van de bevolking is als volgt geëvolueerd tussen 2006 (zonder Bulgarije, Roemenië en Kroatië) en 2019 en dit op basis van de 'Eurostat' cijfers van het inwonersaantal (Euro per hoofd). Na het cijfer in euro per capita als bijdrage tot de eigen middelen, staat de rangorde tussen haakjes.

TABEL: II Bijdrage per inwoner (euro per hoofd van de bevolking)

	2006	2019
Luxemburg	553 (1)	633 (1)
Denemarken	408 (3)	551 (2)
Ierland	376 (4)	496 (4)
Zweden	334 (6)	330 (8)
België	428 (2)	534 (3)
Frankrijk	299 (8)	336 (10)
Nederland	349 (5)	453 (5)
Oostenrijk	291 (9)	395 (7)
Finland	313 (7)	429 (6)
Duitsland	276 (10)	379 (9)
Italië	261 (11)	274 (12)
Spanje	245 (12)	249 (16)
Verenigd Koninkrijk	226 (13)	270 (13)
Cyprus	219 (14)	168 (21)
Griekenland	191 (15)	170 (20)
Slovenië	156 (16)	252 (14)
Portugal	142 (17)	177 (19)
Malta	137 (18)	280 (11)
Tsjechië	111 (19)	190 (18)
Hongarije	100 (20)	131 (24)
Estland	85 (21)	211 (17)
Slovakije	78 (22)	252 (14)
Polen	67 (23)	128 (25)
Litouwen	66 (24)	164 (22)
Letland	63 (25)	151 (23)

De drie nieuwste leden staan voor 2019 het laagst per capita : Bulgarije (79), Kroatië (115) en Roemenië (89). Uiteraard zijn de cijfers ook beïnvloed door de groeiende bevolking over deze jaren en de wijzigingen in de omvang der af te dragen eigen middelen.

Uit deze vergelijking (Euro per Capita) zijn er ook heel wat lessen te trekken.

Zo zijn België en Luxemburg, de twee landen met de meeste EU instellingen op hun grondgebied, gemiddeld de grootste betalers per capita.

Ook Denemarken blijft een belangrijke betaler en dit ondanks de BNI reductie. Trouwens de

Scandinavische landen scoren per capita allemaal hoger in afdrachten. Opvallend is dat Frankrijk; per capita, de belangrijkste betaler is van de vijf grotere EU leden.

In deze berekening ziet men wel het positief effect voor de Britten vanwege de 'juste retour', een voordeel.

Ook de 'per capita' berekening laat zien dat de nieuwe lidstaten van deze eeuw geen geweldige zaak is geweest voor de Europese schatkist. Opvallend is ook de lage positie van Polen in deze lijst.

Het verschil tussen de nummer 1 en 25 is iets kleiner geworden over de periode 2016-19. Inderdaad in 2006 was de verhouding Luxemburg-Letland nog 1/9, anno 2019 (Luxemburg-Bulgarije) is dat 1/8.

5. DE BELGISCHE KOST

De Belgische bijdragen zijn deze eeuw sterk toegenomen.

Globaal zijn de bijdragen gestegen van 3,4 miljard euro in 2000 naar 5,2 miljard in 2012 en in 2019 tot 6,1 miljard euro. Dit is een toename van 79% gedurende de eerste twee decennia's van deze eeuw.

De BTW afdracht is sterk verminderd van 1 miljard euro in 2000 tot zowat 509 miljoen euro in 2012. Dit is een daling van zowat 50 % en loopt gelijk met de EU trend.

De Belgische betalingen aan de algemene begroting van de Europese Unie bestaan uit afhoudingen op ontvangsten (80 %) van de douanerechten), 0,300% van de B.T.W. afdracht) en een B.N.I. bijdrage. De bedragen van deze B.T.W. en douanerechten staan vermeld in de jaarlijkse 'Algemene Toelichting' van de federale begroting. Maar worden niet begroot als een uitgaven in de begroting. Het zijn zogenaamde derdengelden, die we afstaan aan de EU. De B.N.I.-bijdragen staan wel vermeld in de uitgaven het Rijk onder het departement F.O.D. Financiën.

Ten aanzien van de begroting 2019 komt men als volgt aan de Belgische eigen middelen;

- 80% douanerechten: 2.231 miljoen
- 0,3% BTW: 596 miljoen
- BNI heffing: 3.047 miljoen
- deel correctie BNI voor de vier landen: 31 miljoen
- deel Britse rebate: 243 miljoen

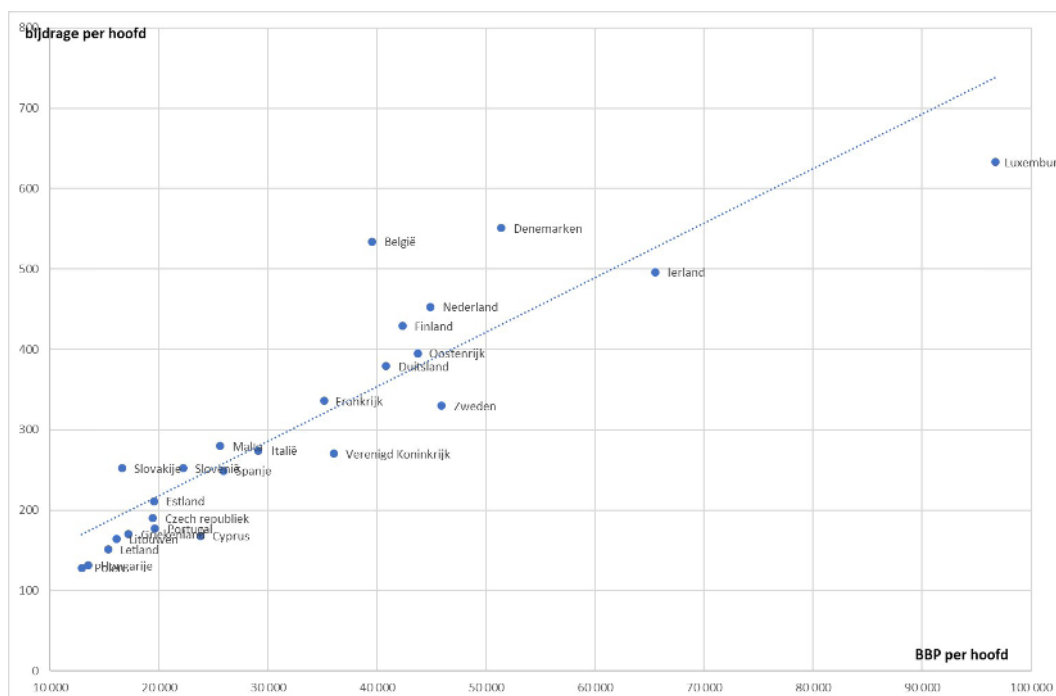
De totale Belgische bijdragen aan de EU begroting voor 2019 staan begroot op 6.151 miljoen euro.

6. FISCALE CAPACITEIT

Eenmaal de bijdragen per inwoner berekend, kunnen we ook analyseren hoe het huidige bijdragemechanisme zich verhoudt tegenover een alternatief mechanisme dat directer gebaseerd is op de verschillen in inkomen per capita van de lidstaten. Grafiek 1 toont op de abscis het inkomen

per capita van elke lidstaat en op de ordinaat de bijdrage per capita. De positieve helling van de trendlijn wijst er duidelijk op dat landen met hogere inkomens per hoofd gemiddeld ook meer bijdragen. Onmiddellijk valt echter ook op dat sommige lidstaten een afwijkende bijdrage leveren. Dat het Verenigd Koninkrijk een stuk minder blijkt bij te dragen dan in verhouding tot de gemiddelde rijkdom van zijn inwoners is bekend. Opmerkelijk is echter dat de bijdragen per hoofd voor België met liefst 0.46% hoger ligt dan verondersteld kon worden voor een land met een inkomen per capita van 39500 euro. In absolute bedragen gaat het over een nadelige afwijking voor België van 183 euro per inwoner en voor Denemarken van 120 euro per inwoner. De twee landen voor wie deze afwijking het grootste is.

Grafiek 1: Bijdrage en inkomen per hoofd: lineair verband

Bron: Eurostat, eigen bewerking

7. CONCLUSIE

De financiering van de begroting van de Europese Unie gebeurt met een Eigen Middelen Besluit en de wijziging van die tekst vereist een unanimititeit binnen de Raad plus nog een ratificatie in de lidstaten. Maar het stelsel der eigen middelen is ver van gelijkvormig voor de 27 lidstaten. Inderdaad, zo hebben vier lidstaten voordelen ten aanzien van hun BTW overdrachten, twee landen kennen een vermindering met betrekking tot de BNI betalingen en dan zijn er nog de Britse “juste retour”.

Over de laatste jaren heen is de financiering van deze begroting verschoven van de eigen middelen naar de nationale bijdragen op basis van het BNI.

De oudere lidstaten betalen overduidelijk de Unie want de inbreng van de nieuwere staten in de financiering is erg minimaal.

Men ziet ook de invloed van de financiële crisis inzake de financiering.

Alles wijst erop dat het bijdragestelsel van de Europese Unie nog voor veel controverse zal zorgen. Er is een sterke dynamiek waarbij elk land focust op zijn zogenaamde netto-bijdrage die ervoor kan zorgen dat de Europese Unie in de toekomst nog meer problemen ondervindt om haar taken uit te voeren. Ten minste is het aan te bevelen dat er aandacht zou gaan naar waar het geld voor benut wordt in plaats van louter naar de eigen balans te kijken. Net zoals voor een individuele lidstaat als België komt het ook voor de Europese Unie op aan om in haar budget een performantiegedreven logica te introduceren¹⁵. Momenteel is het aantal landen dat afwijkingen bedingt al opgelopen tot een meerderheid van de groep van zogenaamde netto-betalers (Verenigd Koninkrijk, Nederland, Duitsland, Zweden en Oostenrijk). Ook Denemarken klopt hiertoe momenteel hard op tafel. Het is maar de vraag in welke mate dit zou veranderen indien er in de toekomst effectief meer eigen middelen komen voor het Europese niveau.

15 Itinera Institute, Copernicus voorbij: van verwarring naar consensus